ହରିଡା

ପ୍ରାଗୈତିହାସିକ କାଳରୁ ହରିଡା ଲୋକ ଚଳଣୀର ଏକ ଅଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗ ଭାବେ ସର୍ବଜନ ଆଦୃତ । ଏହାର ଔଷଧୀୟ ଗୁଣ ରହିଥିବା ଯୋଗୁଁ ଗରିବ ଆଦିବାସୀ ଓ ବନବାସୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହା ବହୁଳ ଭାବେ ଆଦୃତ । ହରିଡା ଚାରାକୁ ମଧ୍ୟ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା କରାଯିବାର ବିଧି ରହିଛି । ହରିଡାର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ପୌରାଣିକ କଥା ରହିଛି । ଥରେ ଇନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱର୍ଗପୁରରେ ମହୁ ପିଉଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ବୁନ୍ଦା ମହୁ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠକୁ ଖସି ପଡିଲା ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଯେଉଁ ଗଛଟି ଜନ୍ମ ନେଲା ତାହା ହେଲା 'ହରିଡା' । ଏଣୁ ହରିଡାକୁ 'ଶୁଦ୍ଧା' ବା 'ମହୁ' ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଏହାଛଡା ହରିଡାକୁ 'ପ୍ରାଣଦା' ଓ ଭିଷକପ୍ରିୟ ବା ବୈଦ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଭାରତ ବର୍ଷରେହିଁ ହରିଡାର ସୃଷ୍ଟି । ସାରା ଓଡିଶାରେ ଏହା ଦେଖାଯାଏ । ହରିଡାକୁ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ହରିତକି ଓ ଅମୃତ, ହିନ୍ଦିରେ ହରରା ବଙ୍ଗାଳୀରେ ହରତକି, ତାମିଲରେ କତୁଖାଇ, ମରାଠୀରେ ହବ୍ରା, ଗୁଜୁରାଟିରେ ହରିଡି, ତେଲଗୁରେ କରାକାଇ ଓ ପଞ୍ଜାବୀରେ ହର କୁହାଯାଏ । ହରିଡାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ନାମ ହେଉଛି ଟର୍ମିନାଲିଆ ଚେବୁଲା (terminalia chebula)

ସାଧାରଣ ତଥ୍ୟ

ହରିଡା ଗଛଟି ଏକ ପତ୍ରଝଡା ଦେଉଥିବା ଗଛ । ଏହା ଏକ ଶାଖା ବହୁଳ ବଡ ଗଛ । ଏହି ଗଛର ପତ୍ରଗୁଡିକ ଲମ୍ବା ଓ ନରମ । ବେଳେ ବେଳେ ଏହାର ପତ୍ରରେ ଲୋମ ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ଗଛ ସାଧାରଣତଃ ୧୫ରୁ ୨୪ ମିଟର ଉଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର ଗୋଲେଇ ୧.୫ ରୁ ୧.୮ ମିଟର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର ମୂଳ ଗଣ୍ଡିଟି ୪ରୁ ୯ ମିଟର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଲାଇର ଲମ୍ବ ହୋଇଥାଏ । ପତ୍ରଗୁଡିକ ପରସ୍ପର ବିପରୀତ ଭାବରେ ସଜା ହୋଇଥାଏ । ଦୁଇଟି ପତ୍ର ଥାକ ମଧ୍ୟରେ ଦୂରତ୍ୱ ଥାଏ । ପତ୍ରଗୁଡିକ ଦେଖିବାକୁ ଅଣ୍ଡାକୃତି ଓ ଶୀତଦିନେ ଝଡିଯାଏ । ହରିଡାର ଫୁଲ ଫିକା ଧଳା କିମ୍ବା ଇଷତ୍ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର ହୋଇଥାଏ । ଏପ୍ରିଲରୁ ମେ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଗଛ ଫୁଲ ଧରେ । ହରିଡା ଫଳଟି ଅଣ୍ଡାକୃତି ଅଟେ । ଏହାର ଲମ୍ବ ୨.୫ ରୁ ୪ ସେ.ମି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ହରିଡା ଦେଖିବାକୁ ହଳଦିଆରୁ ଧୂସରିଆ କମଳା ରଙ୍ଗର । ବେଳେ ବେଳେ ଲାଲ କିମ୍ବା କଳା ରଙ୍ଗ ମିଶିଥିଲା ଭଳି ଦେଖାଯାଏ । ହରିଡା ଶୁଖିଗଲେ ଏଥିରେ ୫ଟି ଶିରା ଥିଲାଭଳି ଦେଖାଯାଏ । ଏହା ପାଚିଗଲେ ବହୁତ ଟାଣ ହୋଇଯାଏ । ଏହାର ଚୋପାଟି ମସୃଣ ନୁହେଁ, ଆବୁଡା ଖାବୁଡା । ଏହି ଫଳ ସାଧାରଣତଃ ନଭେମ୍ବରରୁ ଜାନୁୟାରୀ ମାସରେ ପାକଳ ହୁଏ । ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ଏହି ଗଛ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ଦେଖାଯାଏ ।

ରସାୟନିକ ସଂରଚନା

ହରିଡାରେ ଟାନିନ୍ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଥାଏ । ଚେବୁଲାଜିକ୍ ଏସିଡ୍, ଚେବୁଲିନିକ୍ ଏସିଡ୍ ଓ କୋରିଲାଜିନ୍ ଟାନିନ୍‌ର ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନ । ସାଧାରଣତଃ ହରିଡାରେ ଟାନିନ୍ ୫୮ ପ୍ରତିଶତ, ଦ୍ରବଣୀୟ ଅଣ ଟାନିନ ୩୭ ପ୍ରତିଶତ, ଅଦ୍ରବଣୀୟ ଅଣଟାନିନ୍ ୫ ପ୍ରତିଶତ ଓ ଆର୍ଦ୍ରତା ୧୦ ପ୍ରତିଶତ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଶୁଖିଲା ହରିଡାରେ ଏହା ଯଥାକ୍ରମେ ୬୦, ୩୬, ୪ ଓ ୬ ପ୍ରତିଶତ ଥାଏ ।

ବ୍ୟବହାର

ଫଳ : ହରିଡା ଫଳରେ ଚମଡା କଷାଇବା ନିମନ୍ତେ ଟ୍ୟାନିନ୍ ମାତ୍ରା ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ । ହରିଡା ପାଇରୋଜିଲୋଲ ଶ୍ରେଣୀର ଏକ (ଟ୍ୟାନିଙ୍ଗ) ଚମଡା କଷାଇବା ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ । ହରିଡା ଚମଡା ଉପରେ ଏକ ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ଛାପ କରିଥାଏ । ଏହା ଧୀରେ ଧୀରେ ଚମଡା ସହ ମିଶିଯାଏ । ଜୋତାର ତଳ ପ୍ରସ୍ତୁତି ନିମନ୍ତେ ଏହାକୁ ବବୁଲ ସହ ମିଶାଇ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

ମଂଜି ଚାରିପଟେ ଥିବା ଶୁଖିଲା ଶସରେ ୩୦ରୁ ୩୨ ପ୍ରତିଶତ ଟ୍ୟାନିନ୍ ଥାଏ । ଏହି ଫଳ ମଧ୍ୟ କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା, ଚର୍ମ ଓ ମାଂସପେଶୀ ସଂକୋଚନ, ପାକସ୍ଥଳୀ ରୋଗ, ଦାନ୍ତ ସକାଶେ ଆଦି ରୋଗର ଔଷଧ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହା ଅନ୍ତଃନାଳୀରେ ଘା ରୋଗ ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ଉପଯୋଗୀ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାୟ ୨୦ଟି ଆର୍ୟୁବେଦ ଔଷଧରେ ହରିଡା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ହରିଡା, ବାହାଡା ଓ ଅଁଳାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତ୍ରିଫଳା ଅନେକ ରୋଗର ମହୌଷଧି ଭାବେ ପରିଚିତ । ଏହି ଫଳରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପଦାର୍ଥ ଗାଡିମଟରର ରେଡିଏଟରରେ ଦିଆଯାଉଥିବା ପାଣିରେ ବହୁଳଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ଏବଂ ତୈଳ ଖନନ ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଏକ ମିଶ୍ରଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । କାଳିତିଆରି, ରଙ୍ଗକରିବା ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା ହରିଡା ଫଳ କାମରେ ଆସେ । ଏହି ଫଳ ଗୋଟା ଅବସ୍ଥାରେ ଓ ଭାଙ୍ଗି କରି ମଧ୍ୟ ବିକ୍ରି କରାଯାଇଥାଏ । ଉଭୟ ଜାତୀୟ ଓ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ବଜାରରେ ହରିଡାର ଚାହିଦା ରହିଛି ।

ଫୁଲ : ହରିଡା ଫୁଲରେ ଥିବା ରସ ରଙ୍ଗ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ବହି ଛପାଇବା ନିମନ୍ତେ ଏହା କଳା ରଙ୍ଗ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ସାଧାରଣତଃ ଫୁଲର ଗୁଣ୍ଡ ଓ ଅପରିପକ୍ୱ ଫୁଲ କାଳି ତିଆରି ସକାଶେ ଦରକାରୀ । ଏହି ଫୁଲର ଗୁଣ୍ଡରୁ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗ ତିଆରି ହୁଏ । ଚମଡାକୁ ହଳଦିଆ ଏବଂ ସବୁଜ ରଙ୍ଗ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଫୁଲ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ ।

ମଞ୍ଜି : ହରିଡାର ମଞ୍ଜିରୁ ୩୬ ପ୍ରତିଶତ ତେଲ ମିଳିଥାଏ । ଏହିର ତେଲ ସାଧାରଣତଃ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର । ଏହାର ବାସ୍ନା ଏବଂ ସ୍ୱାଦ ମଧ୍ୟ ଭଲ । ମଞ୍ଜି ଭିତରେ ଥିବା ଶସ ତେଲ ବାହାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉପଯୋଗୀ ହୋଇଥାଏ ।

ବକଳ : ହରିଡା ଗଛର ଛାଲି (ବକଳ) ପ୍ରାୟତଃ ୨୦ଟି ଆର୍ୟୁବେଦ ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଡାଳର ଛାଲିରୁ ଅଠା ବାହାର କରାଯାଇଥାଏ । ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ହୃଦରୋଗ ସକାଶେ ଔଷଧ ରୂପେ ସେବନ କରାଯାଏ । ବକଳରେ ମଧ୍ୟ ଟ୍ୟାନିନ୍ (ଚମଡା କଷାଇବା ଉପାଦାନ) ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ ।

ପାରମ୍ପରିକ ଓ ଆଧୁନିକ ଔଷଧୀୟ ବ୍ୟବହାର

ହରିଡା କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା ଉପଶମ ନିମନ୍ତେ ଦରକାରୀ । ଏହା କ୍ଷତିକାରକ ନୁହେଁ ଏବଂ ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗକୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ପୁରୁଣା ଜ୍ୱର, ପତଳା ଝାଡା, ନାଳରକ୍ତ ଝାଡା, ଅର୍ଶ, ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ, ରକ୍ତଶୂନ୍ୟତା, କାଶ ଆଦି ରୋଗରେ ଏହାକୁ ଔଷଧ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । କ୍ଷତକୁ ଶୁଖାଇବା ଏବଂ ଅନ୍ତଃନାଳୀ ଘା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ ।

- ଚୋବାଇ ଖାଇଲେ ଏହା କ୍ଷୁଧାବର୍ଦ୍ଧକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକରିଥାଏ ।
- ପ୍ରଲେପ ଆକାରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ ଏହା ରେଚକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକରେ
- ପାଣିରେ ଫୁଟାଇଲେ ଏହା ନାଳଝାଡା ନିମନ୍ତେ ଉପକାରୀ ହୋଇଥାଏ
- ଭାଜିଦେଲେ ଏହା ବାତ, ପିତ୍ତ, କଫ ତ୍ରିଦୋଷ ନାଶକାରୀ ହୋଇଥାଏ
- ଖାଦ୍ୟ ସହ ଖାଇଲେ, ସ୍ମରଣ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି, ସ୍ନାୟୁ ଶକ୍ତି ବର୍ଦ୍ଧକ ଏବଂ ରେଚକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ
- ଲୁଣ ସହ ଖାଇଲେ ଏହା କଫନାଶକାରକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ
- ଚିନି ସହ ଖାଇଲେ ଏହା ପିତ୍ତ ନାଶକରେ
- ଘିଅ ସହ ମିଶାଇ ଖାଇଲେ ବାତ ରୋଗ ନିମନ୍ତେ ଉପକାରୀ ହୋଇଥାଏ
- ହରିଡା, ବାହାଡା ଓ ଅଁଳାର ୧୫ ଗ୍ରାମ ଶୁଖିଲା ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଟିଏ କପ ପାଣିରେ ଫୁଟାଇ ଅଧା କପ କରି ଏହାକୁ ଏକ ସଫା କନାରେ ଛାଣି ରଖାଯାଏ । ଏହି ଦ୍ରବଣକୁ ..
  - ଦିନକୁ ୫ ରୁ ୬ ଥର ଲଗାଇଲେ ଏହା ଆଖିରୁ ବାହାରୁଥିବା ଲୋଞ୍ଚରାକୁ ଭଲ କରିଥାଏ

- ଦିନକୁ ୩ ଥର ମହୁ ସହ ମିଶାଇ ଖାଇଲେ ଅମ୍ଳ ରୋଗ ଭଲ ହୋଇଥାଏ
- ଶୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ଗରମ ପାଣିସହ ଏହି ଦ୍ରବଣର ୩ ଚାମଚ ଖାଇଲେ କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା ଦୂର ହୁଏ

ଚାଷ ଓ ଚାଷ ପ୍ରଣାଳୀ

ମାଟି

ଏହି ଗଛ ପଥୁରିଆ, ବାଲିଆ, କାଦୁଆ, ଦୋରସା ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ ପ୍ରକାରର ମାଟିରେ ବଢ଼ିପାରେ । ଏହା ଗାଙ୍ଗେୟ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳର ଉର୍ବର ମାଟିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ହିମାଳୟ ପାଦଦେଶରେ ଥିବା ପଥୁରିଆ ମାଟିରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶର କାଙ୍ଗ୍ରା ଉପତ୍ୟକାରେ ଏହି ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭଲ ଫଳ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥାଏ ।

ଜଳବାୟୁ

୫୦୦ ରୁ ୩୩୦୦ ମିଲିମିଟର ବର୍ଷାରେ ଏହି ଗଛ ବଢ଼ିପାରେ, କିନ୍ତୁ ୧୦୦୦ ରୁ ୧୫୦୦ ମିଲିମିଟର ବର୍ଷା ହେଉଥିବା ଅଞ୍ଚଳ ଏହି ଗଛର ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ । ସାଧାରଣତଃ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ୫୦ ରୁ ୧୦୦ ପ୍ରତିଶତ ବାୟୁମଣ୍ଡଳୀୟ ଆର୍ଦ୍ରତା ଏହି ଗଛ ନିମନ୍ତେ ଅନୁକୂଳ ହୋଇଥାଏ । ହରିଡା ଫସଲ ସକାଶେ ସର୍ବନିମ୍ନ ଉତ୍ତାପ ୦ ଡିଗ୍ରୀ ରୁ ୧୭.୫ ଡିଗ୍ରୀ ସେଲ୍‌ସିୟସ୍ ଓ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଉତ୍ତାପ ୩୫ ରୁ ୪୭.୫ ଡିଗ୍ରୀ ସେଲସିୟସ୍ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏହି ଗଛ ଖୁବ୍ ଧୀରେ ଧୀରେ ବଢୁଥିବାରୁ ଚାଷୀ ଏହାକୁ ଚାଷ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଯଦି ହରିଡା ଗଛର ବଢ଼ିବାକୁ କୌଣସି ଉପାୟରେ ସହଜ କରାଯାଇ ପାରନ୍ତା ତେବେ ଏହା ଚାଷୋପଯୋଗୀ ହୋଇପାରନ୍ତା । ତେବେ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଟିସ୍ୟୁକଲ୍‌ଚର ଓ କଲମୀ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏହାର ଚାଷ ହେଲାଣି ।

ବଂଶବୃଦ୍ଧି

ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟରେ

ସାଧାରଣତଃ ମଞ୍ଜି ଦ୍ୱାରା ହରିଡାର ବଂଶବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ଏହାର ମଞ୍ଜିକୁ ମୂଷା ଓ ଗୁଣ୍ଡୁଚିମୂଷା ଆଦି ଅନେକ ସମୟରେ ଖାଇ ନଷ୍ଟ କରିଦିଅନ୍ତି । ଖୋଲାରେ ପଡିଥିବା ମଞ୍ଜି ଅପେକ୍ଷା ମାଟି କିମ୍ବା ଆବର୍ଜନାରେ ପୋତି ହୋଇଯାଇଥିବା ମଞ୍ଜିର ଅଙ୍କୁରୋଦ୍‌ଗମ ଶୀଘ୍ର ହୋଇଥାଏ । ସାଧାରଣଭାବେ ବର୍ଷା ଦିନେ ଏହି ମଞ୍ଜିରୁ ଅଙ୍କୁରୋଦଗମ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟରେ

ବଂଶବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଜମିରେ ପାଣି ଜମି ନ ରହି ଗଡିଯିବା ଭଲ । ବର୍ଷା ସମୟରେ ମଞ୍ଜି ଭଲ ଗଜା ହୁଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଅଧିକ ଓ ଲଗାତାର ବର୍ଷା ଗଜାକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦିଏ ।

କୃତ୍ରିମ ଉପାୟରେ

ନିମ୍ନୋକ୍ତ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଏହି ଗଛକୁ ଜମିରେ ଉତରା ଯାଇପାରେ ।

(କ) ମଞ୍ଜି ବୁଣିବା ଦ୍ୱାରା
(ଖ) ଚାରା ଲଗାଇବା ଦ୍ୱାରା
(ଗ) ଚେର ଏବଂ ଡାଳକୁ କଲମି କରି

ମଞ୍ଜିରେ ଥିବା ଚୋପାଟି ମୋଟା ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ଗଜା ହେବାକୁ ଅଧିକ ସମୟ ନିଏ । ଏଣୁ ମଞ୍ଜିରୁ ଭଲ ଗଛ ଉଭାରିବା ନିମନ୍ତେ ଫରମେଣ୍ଟେସନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଞ୍ଜି ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ କୃତ୍ରିମ ଉପାୟରେ ଏହି ଗଛକୁ ଉଭାରିବାର ଉଦ୍ୟମ ହେଲେ ଏହାର ବଂଶବୃଦ୍ଧିରେ ସହାୟକ ହେବ । ମଞ୍ଜିଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ଯେପରିକି ଭ୍ରୁଣକୁ କୌଣସି କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚିବ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଏହାକୁ ୩୬ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥଣ୍ଡା ପାଣିରେ ବୁଡାଯାଏ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପଟାଳିରେ ମଞ୍ଜିକୁ ବୁଣି ଦିଆଯାଏ । ଏହି ପଟାଳିଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଛାଇରେ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ୧୫ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଗଜା ବାହାରି ୩ ରୁ ୪ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଚାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ୮୦ ପ୍ରତିଶତ ଅଙ୍କୁରୋଦ୍‌ଗମ ହୋଇଥାଏ ।

ମଞ୍ଜି ବୁଣିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅପେକ୍ଷା ଡାଳ ଓ ଚେରର କଲମୀ ଦ୍ୱାରା ଭଲ ଗଛ ହୋଇଥାଏ । କାରଣ କଲମୀ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ସମୟରେ ଚାରାଟି ଉତୁରିଥାଏ । ସହଳ ବୃଦ୍ଧି ଓ ଚଞ୍ଚଳ ଫଳ ଆସିବା ନିମନ୍ତେ ଚାରା ଉଭାରିବା ସକାଶେ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ଜାରି ରହିଛି । ଫଳର ଆକାର ବଡ ହେବା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ସମି ଜାତୀୟ ଗଛ ସହିତ ଶଙ୍କର ଗଛ ତିଆରି କରିବା ଉପରେ ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଉଛି ।

ମଞ୍ଜି

ଏକ କିଲୋଗ୍ରାମ ଓଜନରେ ହାରାହାରି ୧୮୦ଟି ମଞ୍ଜି ଉଠିଥାଏ । ହରିଡା ମଞ୍ଜି ୬ ରୁ ୮ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତେଜ ରହେ । ୧୦୦୦ଟି ଗଛର ଚାରା ଉଭାରିବା ନିମନ୍ତେ ହାରାହାରି ୧୦ କିଲୋଗ୍ରାମ ୬୩୮ ଗ୍ରାମ ମଞ୍ଜି ଦରକାର ହୋଇଥାଏ । ଭଲ ମଞ୍ଜିରୁ ୬୦ ରୁ ୮୦ ପ୍ରତିଶତ ଗଛ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଅଙ୍କୁରୋଦ୍‌ଗମ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାୟ ୯୦ ଦିନ ସମୟ ନେଇଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଜୁନ୍‌ରୁ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ମଞ୍ଜି ବୁଣା ଯାଇଥିଲେ ପରବର୍ଷ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ଗଛ ଲଗାଇବା ଉପଯୋଗୀ ହୁଏ ।

ଚାଷପ୍ରଣାଳୀ

ହରିଡା ଗଛ ବଢ଼ିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଚୁର ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ଆବଶ୍ୟକ କରିଥାଏ । ଛାଇରେ ଏହା ବଢ଼ିପାରେ ନାହିଁ । ଛୋଟ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କିଛିଦିନ ଛାଇରେ ରଖା ଯାଇପାରେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରଖର ସୂର୍ଯ୍ୟତାପ ବେଳେ କଅଁଳ ଚାରକୁ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଯଦିଓ ଆର୍ଦ୍ର ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ଗଛ ଭଲ ବଢ଼େ, ଶୁଖିଲା ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ବଢ଼ିପାରେ । ଏହା ତୁଷାରପାତ ହେଉଥିବା ଅଞ୍ଚଳ ଏବଂ ମରୁଡ଼ି ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିଥାଏ । ଯେଉଁଠାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ହରିଡାଗଛ ଅଛି ସେହି ଗଛରୁ ଉତ୍ପାଦନ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିବା ଗଛଠାରୁ ବେଶୀ ହୁଏ । ଅଧିକ ଅମଳ ନିମନ୍ତେ ହରିଡା ଗଛ ଚାରିପଟେ ଥିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ଦେବା ଭଲ ।

ସୁରକ୍ଷା

ଗୁଣ୍ଡୁଚିମୂଷା, ମୂଷା, ଠେକୁଆ ଓ ମୟୂର ଜାତୀୟ ପ୍ରାଣୀମାନେ ହରିଡା ଫଳକୁ ଖାଇ ଯାଆନ୍ତି । ମୂଷା ଜାତୀୟ ପ୍ରାଣୀମାନେ ଏହାର ଚାରାଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦିଅନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା କେତେକ କୀଟ ଏହାର ପତ୍ରକୁ ଖାଇ ଯାଆନ୍ତି । ପତ୍ରରେ ଚିହ୍ନ ହେବା ଓ ପତ୍ର ନଷ୍ଟ ମଧ୍ୟ ଭୂତାଣୁ ଯୋଗୁଁ ହୋଇଥାଏ ।

ବୃଦ୍ଧି ପରିମାପ

ଏହି ଗଛ ବହୁତ ଧିରେ ଧିରେ ବଢ଼େ । ଏହାର ଗୋଲେଇର ବୃଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ସୀମିତ । ଏହି ଗଛର ଗୋଲେଇ ବାର୍ଷିକ ୧.୩ ସେ.ମି.ରୁ ୪.୧ ସେ.ମି. ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଥାଏ ।

ଉତ୍ପାଦନ

ଗୋଟିଏ ହରିଡା ଗଛରୁ ବାର୍ଷିକ କେତେ ହରିଡା ଉତ୍ପାଦନ ହୁଏ, ସେ ସଂପର୍କିତ ତଥ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଠିକ୍ ଭାବରେ ଆକଳନ କରାଯାଇନାହିଁ ।

ଅମଳ ପ୍ରଣାଳୀ

ସଂଗ୍ରହ ସମୟ ଓ ପ୍ରଣାଳୀ

ଜାନୁଆରୀରୁ ମାର୍ଚ୍ଚ ହରିଡାର ଫଳ ସଂଗ୍ରହ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ । ଜାନୁଆରୀ ମାସର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧରୁ ଫଳ ସଂଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ସଂଗୃହୀତ ହରିଡାରେ ଟାନିନ୍ ପରିମାଣ ଅଧିକ ଥାଏ । ଜାନୁଆରୀ ମାସ ପୂର୍ବରୁ ଓ ପରେ ସଂଗୃହିତ ହୋଇଥିବା ହରିଡାରେ ଟାନିନ୍ ପରିମାଣ କମ୍ଥାଏ । କିନ୍ତୁ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଏହାର ସଂଗ୍ରହ ଡିସେମ୍ବର ମାସରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲେ । ଭଲ ହରିଡାରେ ହାରାହାରି ୩୨ ପ୍ରତିଶତ

ଟାନିନ୍ ମହଜୁଦ ଥିଲାବେଳେ, ସାଧାରଣଭାବେ ହରିଡାରେ ଏହା ୧୨ ରୁ ୪୯ ପ୍ରତିଶତ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥାଏ । ହରିଡା ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବା ବେଳେ ଏହା କେତେ ପରିପକ୍ୱ ତାହା ଦେଖାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ନଚେତ ଏହାର ଚମଡା କଷାଇବା ଗୁଣ କମ୍ ବେଶୀ ହୋଇଥାଏ । ତେବେ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ନିମନ୍ତେ ହରିଡା ଠିକ୍ କେତେ ପରିପକ୍ୱ ହୋଇଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ସେ ସଂପର୍କରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ତଥ୍ୟ ନାହିଁ ।

ସଂଗୃହୀତ ହରିଡାକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶୁଖାଇ ରଖିଲେ ଏହା ଈଷତ୍ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର ହୋଇଥାଏ ଓ ବେଶୀ ପଇସାରେ ବିକ୍ରୀ ହୁଏ । ଯଦି ଏହା ବେଶୀ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଟିରେ ପଡ଼ିରହେ, ତେବେ କଳା ପଡ଼ିଯାଏ ଏବଂ ଖରାପ ହୋଇଯାଏ । ଏହି ହରିଡାରେ ଟାନିନ୍ ପରିମାଣ ଖୁବ୍ କମ୍ଥାଏ ।

ହରିଡାର ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ

ହରିଡା ଫଳ ପାଚିଗଲା ପରେ ମାଟିରେ ଝଡ଼ିପଡ଼େ । ଏହାକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପତଳା ଭାବରେ ଶୁଖାଇ ଦିଆଯାଏ । ବ୍ୟବସାୟୀକ ଚାହିଦାକୁ ବିଚାର କରି ହରିଡାକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ ସଂଗ୍ରହ ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ କରାଯାଏ । ସାଧାରଣତଃ, ହରିଡାକୁ ତିନୋଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଏ, ଯଥା:

ବାଲ /ଛୋଟ/ ଜଓ୍ୱା ହରିଡା

ଏହା ସାଧାରଣତଃ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ସଂଗ୍ରହ ହୁଏ । ଏହି ହରିଡା ମୁଖ୍ୟତଃ ଆର୍ଯୁବେଦ ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହାର ମୂଲ୍ୟ କିଲୋ ପ୍ରତି ପ୍ରାୟ ୪୦ ଟଙ୍କା ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକାରର ହରିଡା ପରିପକ୍ୱ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଏ । କାରଣ ଏଥିରେ ଔଷଧୀୟ ଗୁଣ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସମୟରେ ଅମଳ କଲେ ଏହା ବେଶୀଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ଏହା ଭଲ ପଇସା ଦେଉଥିବାରୁ ପ୍ରାଥମିକ ସଂଗ୍ରହ କାରୀମାନେ ଏହାକୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥାଆନ୍ତି । ବାଲ୍ ହରିଡାର ବ୍ୟବସାୟ ଅମ୍ବିକାପୁରରେ (ଛତିଶଗଡ଼) ବହୁଳମାତ୍ରାରେ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହାର କାରବାର ବେଶି ହୁଏନାହିଁ ।

ବଡ ହରିଡା

ଏଥି ପାଇଁ ପରିପକ୍ୱ ହରିଡା ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ହରିଡା ସାଧାରଣତଃ ଟ୍ୟାନେରୀରେ ଚମଡା କଷାଇବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏହାର ମୂଲ୍ୟମଧ୍ୟ କମ୍ । ଏହାର ଔଷଧୀୟ ଗୁଣ କମ୍ ହୋଇଥିବାରୁ ଆର୍ଯୁବେଦରେ ଏହା କମ୍ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର

କିଲୋପିଛା ହାରାହାରି ମୂଲ୍ୟ ୩ଟଙ୍କା । ଏହି ହରିଡାକୁ ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଭଲ । ଚମଡା କଷାଇବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବାରୁ ଏହି ହରିଡାର ଚାହିଦା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କମିଯାଉଛି ।

କଚେରିଆ

ବଡ ହରିଡାର ଛଡା ଯାଇଥିବା ଶସକୁ କଚେରିଆ କୁହାଯାଏ । କଚେରିଆର ଓଜନ କମ୍ ହୋଇଥିବାରୁ ପରିବହନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗୋଟା ହରିଡା ତୁଳନାରେ ଏହାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଏ । ୧୦୦ କିଲୋଗ୍ରାମ ହରିଡାରୁ ୬୦ କିଲୋଗ୍ରାମ କଚେରିଆ ବାହାରେ । ଏହାର ହାରାହାରି ମୂଲ୍ୟ କିଲୋପ୍ରତି ୧୦ ଟଙ୍କା ହୋଇଥାଏ ।

ବିଭିନ୍ନ ବାଣିଜ୍ୟିକ ନାମ ଅନୁସାରେ ହରିଡାର ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ କରାଯାଏ । ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ବେଳେ ଖରାପ ଫଳଗୁଡିକୁ ଅଲଗା କରିଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଭଲ ଫଳଗୁଡିକୁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଭାବେ ରଖାଯାଏ । ଏହି ଫଳଗୁଡିକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣରେ ଶୁଖାଗଲା ପରେ ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ସଂରକ୍ଷିତ କରାଯାଏ ନଚେତ ଫଳଗୁଡିକ ପଚିଯିବାର ଭୟ ଥାଏ । ପ୍ରାୟତଃ କଟା ହୋଇଥିବା ହରିଡାର ବ୍ୟବସାୟ କରାଯାଏ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କାରଖାନାରେ ହେବାପରେ ୫୦ ରୁ ୬୦ ପ୍ରତିଶତ ଟାନିନ୍ଥିବା ହରିଡାକୁ କଠିନ ମୁଣ୍ଡା କରି ରପ୍ତାନୀ ଯୋଗ୍ୟ କରାଯାଇଥାଏ । ୩୦ ରୁ ୩୫ ପ୍ରତିଶତ ଟାନିନ୍ ଥିବା ହରିଡା ମଦ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।

ହରିଡାକୁ ଏହାର ଆକାର, ରଙ୍ଗ, କଠିନତା ଓ କୀଟ ପ୍ରଭାବରୁ ଏହା କେତେଦୂର ମୁକ୍ତ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ କରାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ହରିଡାକୁ ଏହାର ସଂଗ୍ରହ ସ୍ଥାନ ଅନୁସାରେ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ କରାଯାଏ । ହରିଡା ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ ଚାଲାଣ ହେଉଛି ସେହି ସ୍ଥାନର ନାମ ଅନୁସାରେ ଏହାର ନାମ କରଣ କରାଯାଇଛି ।

<u>ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥଳ ଭିତ୍ତିରେ ଚାରି ପ୍ରକାରର ପ୍ରମୁଖ ଶ୍ରେଣୀର ହରିଡା ହେଲା</u>

୧ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ଓ ଆଂଶିକ ଓଡିଶାରୁ ଆସୁଥିବା ଜବଲପୁର ଶ୍ରେଣୀ
୨ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ଓ ତାମିଲନାଡୁରୁ ମିଳୁଥିବା ଭିମଲିପଟ୍ଟନମ୍ ଶ୍ରେଣୀ
୩ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର କୋହ୍ଲାପୁର ଓ ଅନ୍ୟ ଜାଗାରୁ ଆସୁଥିବା ରାଜପୋରେ ବା ବମ୍ବେ ଶ୍ରେଣୀ
୪ – ତାମିଲନାଡୁରୁ ମିଳୁଥିବା ସାଲେମ ବା ମାଡ୍ରାସ ଶ୍ରେଣୀ

ବ୍ୟବସାୟିକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ

ବାଣିଜ୍ୟିକ ନାମ	ଶ୍ରେଣୀ	ରଙ୍ଗ	ସାଧାରଣ ଲକ୍ଷଣ
ଜବଲପୁର-୧	ଜେ-୧	ଇଷତ୍ ହଳଦିଆ ହଳଦିଆ ବାଦାମି	କୀଟ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇନଥିବା ମଜ୍‌ବୁତ୍ ଫଳ
ଜେନ୍ୟୁଇନ୍ ଜବଲପୁର	ଜି.ଜେ	ଇଷତ୍ ହଳଦିଆ ବାଦାମୀରୁ ଗାଢ ବାଦାମି	କୀଟ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇନଥିବା ମଜବୁତ୍ ଫଳ
ଜବଲପୁର- ୨	ଜେ-୨	ଗାଢ ବାଦାମୀରୁ କଳା	୨୫ ପ୍ରତିଶତ ଫମ୍ପା ଫଳ
ଭିମିଲିକ୍ସ ଫିନ୍	ବିଏଫ୍	ସବୁଜରୁ ହଳଦିଆ	କୀଟ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ନଥିବା ମଜ୍‌ବୁତ ଫଳ
ଭିମିଲିକ୍ସ ନଂ୧	ବି –୧	ବାଦାମୀରୁ କଳା	କୀଟ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ନଥିବା ମଜ୍‌ବୁତ ଫଳ
ଭିମିଲିକ୍ସ ଆଭରେଜ୍	ବି –୧	ବାଦାମୀରୁ କଳା	୨ ପ୍ରତିଶତ ବାହ୍ୟବସ୍ତୁ ୩୦ପ୍ରତିଶତ ଫମ୍ପାଫଳ ଓ ୧୦ ପ୍ରତିଶତ ଭଙ୍ଗା ଫଳ
ରାତପୋରେ –୧	ଆର –୧	ବାଦାମୀରୁ ବାଦାମୀ କଳାରଙ୍ଗ	୬ ପ୍ରତିଶତ ବାହ୍ୟବସ୍ତୁ, ଅତିବେଶିରେ ୧୫ ପ୍ରତିଶତ ଖରାପ ଓ ଫମ୍ପା ଫଳ ଥାଏ
ବମ୍ବେ	ବି.ଜେ.୧	କଳା	ଅତିବେଶିରେ ୩୦ ପ୍ରତିଶତ ଖରାପ ଓ ଫମ୍ପା ଫଳ ଥାଏ

କଚେରିଆ ସକାଶେ ଏକ ଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଏ । ଜାତୀୟ ଓ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ବଜାରରେ ଭଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା ହରିଡା(କଚେରିଆ)ର ଚାହିଦା ବହୁତ ବେଶି । ଏହି ଭଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା ହରିଡାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରଭେଦ ନିମ୍ନରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି :

ବାଣିଜ୍ୟିକ ନାମ	ପ୍ରକାର	ସାଧାରଣ ଲକ୍ଷଣ
କ୍ରସଡ୍ ସ୍ପେଶିଆଲ	ସି ଏସ୍ ୧	ଏହା ଜେ-୧ ମାନର ଫଳରୁ ତିଆରି । ଏଥିରେ ଧୂଳି ଏବଂ ମଞ୍ଜି ଯଥାକ୍ରମେ ଦେଢ ଓ ଏକ ପ୍ରତିଶତ ଥାଏ ।
କ୍ରସଡ୍ ନମ୍ବର ୱାନ ଇଣ୍ଟରନ୍ୟାସନାଲ	ସିଆଇ –୧	ଏହା ଜେ-୧ ଓ ଜିଜେ ପ୍ରକାର ଫଳରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ଧୂଳି ଓ ମଞ୍ଜି ପ୍ରାୟ ୩ ପ୍ରତିଶତ ଥାଏ ।
କ୍ରସଡ୍ ନମ୍ବର ୱାନ	ସି ୧	ଏହା ୭୦ ପ୍ରତିଶତ ଜିଜେ ଫଳରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ଗୁଣ୍ଡ ଓ ମଞ୍ଜି ପ୍ରାୟ ୪ ପ୍ରତିଶତ ଥାଏ ।
କ୍ରସଡ୍ ଆଭରେଜ	ସିଏ	ଏଥିରେ ୬୦ ପ୍ରତିଶତ ଜେ-୨ ଓ ୪୦ ପ୍ରତିଶତ ଜିଜେ ଫଳ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରେ ୭ ପ୍ରତିଶତ ଗୁଣ୍ଡ ଓ ୪ ପ୍ରତିଶତ ମଞ୍ଜି ଥାଏ ।
କ୍ରସଡ୍ ନମ୍ବର ଟୁ	ସି ୨	ଏହା ବି –୧ ଓ ବି ଏ ପ୍ରକାର ଫଳରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ଏଥିରେ ୧୫ ପ୍ରତିଶତ ଗୁଣ୍ଡ ଥାଏ ।

ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ହାରାହାରି ଭଲମାନର ହରିଡା (୭୫% କଠିନ ଓ ୨୫% ଶୁଖିଲା ଓ ଫମ୍ପା) କୁ ବିନା ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗରେ ମଧ୍ୟ ବିକ୍ରୟ କରାଯାଏ । ସୌଭାଗ୍ୟ ବଶତଃ ୧୯୬୨ ମସିହା ଶେଷ ଭାଗରେ ହରିଡାର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ଜରୁରୀ ବୋଲି ଏକ ଯୋଜନା ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ୧୯୬୩- ୬୪ ମସିହାରେ ପ୍ରାୟ ୧୫୦୦୦ ଟନ୍ ହରିଡାକୁ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ

ହରିଡାକୁ ବିକ୍ରୀଯୋଗ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଶୁଖାଇବା ନିତାନ୍ତ ଜରୁରୀ । ଏଥି ସହିତ ଆଭ୍ୟନ୍ତରିଣ ବ୍ୟବହାର ଓ ରପ୍ତାନୀ ଯୋଗ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହରିଡାକୁ ସାଧାରଣତଃ ଅଧିକ ନଜର ଦିଆଯାଇଥାଏ, କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ବୈଦେଶିକ ମୁଦ୍ରା ବୃଦ୍ଧି ଜଡିତ ଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ହରିଡାକୁ ଖରାରେ ଶୁଖାଯାଏ । ଏହା ଶୁଖିବାକୁ ୩ ରୁ ୪ ସପ୍ତାହ ସମୟ ନିଏ । ଏଣୁ ଏଥି ନିମନ୍ତେ କେତେକ ଜାଗାରେ ଅସ୍ଥାୟୀ ଘର ସବୁ ଥାଏ ଯାହା ହରିଡାକୁ ବର୍ଷା ଦାଉରୁ ରକ୍ଷାକରେ । ବର୍ଷା ହରିଡାରେ ଥିବା ମୂଲ୍ୟବାନ ଟାନିନ୍ ଉପାଦନକୁ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇଥାଏ ।

ସଂରକ୍ଷଣ

ସାଧାରଣତଃ ହରିଡାକୁ ଗୁଣ୍ଡ କରିବା ସକାଶେ ଏକ କାଠ ବା କଂକ୍ରିଟ ଚୁଲାର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏଥିରେ ତମ୍ବା ବା ପିତ୍ତଳ ଲଗା ଯାଇଥାଏ । ସେଥିରେ ହରିଡାକୁ ୭୦° ସେଣ୍ଟିଗ୍ରେଡ ଉତ୍ତାପରେ ପାଣି ସହ ଫୁଟାଯାଏ । ଏଥିରେ ଲୁହା ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ନାହିଁ କାରଣ ରାସାୟନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ହରିଡାର ଟାନିନ୍ ଗୁଣମାନରେ କ୍ଷତି ଘଟେ । ଏହି ଉତ୍ପାଦକୁ ୧୫° ସେଣ୍ଟିଗ୍ରେଡ ଉତ୍ତାପରେ ଥଣ୍ଡା କରାଯାଏ । ଯାହାଫଳରେ ପୃଥକୀକରଣ ଜନିତ ଟାନିନ୍ କ୍ଷତିକୁ ଏଡାଇ ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

ବ୍ୟବସାୟିକ ନୀତି ନିୟମ

ହରିଡା ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଓ ଛତିଶଗଡ ରାଜ୍ୟରେ ଏକ ଜାତୀୟକରଣ କରାଯାଇଥିବା ଉତ୍ପାଦ ଅଟେ । ଓଡିଶାରେ ଏହା ଲଘୁବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ତାଲିକାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ମାଲିକାନାସତ୍ତ୍ୱ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତକୁ ଦିଆଯାଇଛି । ପଞ୍ଚାୟତକୁ ଦିଆଯିବା ପୂର୍ବରୁ ହରିଡ଼ାର କିଣାବିକା କାରବାର ମୁଖ୍ୟତଃ ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି. ଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଥିଲା । ଏଥି ସହିତ ଓ.ଏଫ୍.ଡ଼ି.ସି. ଏବଂ ଏ.ଏମ୍. ସି. ଏସ୍. ମଧ୍ୟ ହରିଡ଼ା କିଣାବିକାରେ ସାମିଲ ଥିଲେ । ଏଣୁ ଏହାର ବ୍ୟବସାୟ ନିମନ୍ତେ ପଞ୍ଚାୟତରେ ୧୦୦ ଟଙ୍କା ପଞ୍ଜିକରଣ ଫି ଦାଖଲ କରି ସେହି ପଞ୍ଚାୟତ ପରିସରରେ ବ୍ୟବସାୟ କରିହେବ । ଏହି ପଞ୍ଜିକରଣ ଏକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (ଅକ୍ଟୋବର

୧ ତାରିଖରୁ ପରବର୍ଷ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୩୦ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) କାଏମ ରହିବ । ଏହି ବ୍ୟବସାୟ ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ପରିବହନ ପରମିଟ୍ ବା ରୟାଲଟି ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ।

ହରିଡାର ବ୍ୟବସାୟ

ହରିଡା ମୁଖ୍ୟତଃ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଫଳ ଏବଂ ଭଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ବିକ୍ରୟ ହୋଇଥାଏ । ଭଙ୍ଗାଯାଇଥିବା ହରିଡା ରପ୍ତାନୀ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଭଙ୍ଗା ହରିଡାରେ ୪୫ ରୁ ୫୨ ପ୍ରତିଶତ ଟାନିନ୍ ଥାଏ । ଜବଲପୁରରେ ଭଙ୍ଗା ହରିଡା ବିକ୍ରୟ ହେଉଥିବା ବେଳେ ବମ୍ବେରେ ଏହା ଗୋଟା ବିକ୍ରୟ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ଆଫଗାନିସ୍ଥାନ, ବଙ୍ଗଳାଦେଶ, ବ୍ରାଜିଲ୍, ଫ୍ରାନ୍ସ, ହଙ୍ଗକଙ୍ଗ, ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ, ଜାପାନ, ଇଟାଲି, ମାଲେସିଆ, ଗ୍ରେଟବ୍ରିଟେନ ଓ ଆମେରିକା ଆଦି ଦେଶକୁ ରପ୍ତାନୀ ହୋଇଥାଏ ।

ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ ବିକ୍ରୟ ପରିମାଣ

ଗତ ଦଶ ବର୍ଷରେ ଛତିଶଗଡରେ ସଂଗ୍ରହ ଓ ବିକ୍ରୟ ହୋଇଥିବା ହରିଡାର ବିବରଣୀ

ବର୍ଷ	ସଂଗ୍ରହ ପରିମାଣ (କ୍ୱିଣ୍ଟାଲରେ)	ବିକ୍ରୟ ପରିମାଣ (କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ରେ)
୧୯୯୧-୯୨	୧୪୪୯୬୯	୧୪୨୦୭୬
୧୯୯୨-୯୩	୧୪୦୦୫୫	୧୩୬୫୫୪
୧୯୯୩-୯୪	୮୭୬୧୨	୮୪୫୮୭
୧୯୯୪-୯୫	୫୫୦୫୬	୫୩୯୮୮
୧୯୯୫-୯୬	୧୦୭୧୫୦	୧୦୫୯୧୬
୧୯୯୬-୯୭	୯୨୨୩୪	୯୦୫୩୨
୧୯୯୭-୯୮	୨୫୭୫୩	୨୫୬୭୮
୧୯୯୮-୯୯	୫୫୪୩୦	୫୨୦୮୩
୧୯୯୯-୦୦	୪୭୯୯୩	୪୭୦୭୬
୨୦୦୦-୦୧	୪୨୨୧୬	୩୫୯୫୧

ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଷରେ ଓଡିଶା ଓ ଛତିଶଗଡରେ ସଂଗୃହିତ ହରିଡାର ପରିମାଣ (କ୍ୱିଣ୍ଟାଲରେ)

ବର୍ଷ	ଓଡିଶା	ଛତିଶଗଡ
୧୯୯୨-୯୩	୭୭୧୬	୧୪୦୦୫୫
୧୯୯୩-୯୪	୪୬୭୪	୮୭୬୧୨
୧୯୯୪-୯୫	୧୧୪୭୪	୫୫୦୫୬
୧୯୯୫-୯୬	୨୦୨୬୬	୧୦୭୧୫୦
୧୯୯୬-୯୭	୧୦୧୪୮	୯୨୨୩୪
୧୯୯୭-୯୮	--	୨୫୭୫୩
୧୯୯୮-୯୯	--	୫୫୪୩୦
୧୯୯୯-୦୦	୨୪୦	୪୭୯୯୩
୨୦୦୦-୦୧	୯୮୪	୪୨୨୧୬
୨୦୦୧-୦୨	--	୬୦୯୭୧

ହରିଡା ରପ୍ତାନୀର ତଥ୍ୟ

ବର୍ଷ	ପରିମାଣ(କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ)	ମୂଲ୍ୟ (ଲକ୍ଷରେ)
୧୯୯୧-୯୨	୫୪୦.୬୨	୧୨୨.୦୨
୧୯୯୨-୯୩	୯୭୫.୫୨	୨୪୨.୦୫
୧୯୯୩-୯୪	୮୬୭.୯୧	୨୧୮.୨୨
୧୯୯୪-୯୫	୧୩୭୪.୩୯	୩୨୪.୦୮
୧୯୯୫-୯୬	୧୧୧୦.୦୫	୨୮୩.୯୦
୧୯୯୬-୯୭	୧୩୭୪.୩୯	୩୨୪.୦୮
୧୯୯୭-୯୮	--	--
୧୯୯୮-୯୯	--	--
୧୯୯୯-୨୦୦୦	୧୦୭୭.୮୪	୩୪୮.୩୦

ବାଲ/ଛୋଟ ହରିଡା ବ୍ୟବସାୟ ଧାରା

ପ୍ରାଥମିକ ସଂଗ୍ରହକାରୀ : ଗ୍ରାମସ୍ତରରେ କିଲୋପିଛା ୫ ଟଙ୍କାରେ ବିକ୍ରୟ କରେ

↓

କ୍ଷୁଦ୍ରବ୍ୟବସାୟୀ : ଶୁଖିଲା ହରିଡା ସଂଗ୍ରହ କରେ । ଔଷଧ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଯୋଗ କରି/ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ବଡ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ମଧ ନିଜର ଲାଭ ରଖି ବିକ୍ରୟ କରିଥାଏ । ଏମାନେ ମଧ ସଂଗ୍ରହ ନିମନ୍ତେ ଏଜେଣ୍ଟ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥାଆନ୍ତି ।

↓

ବଡ ବ୍ୟବସାୟୀ:- ଅମ୍ବିକାପୁର, ଧମତରୀ ଓ ରାୟପୁର ଆଦିରେ ଥିବା ବଡ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ଅଧିକ ଲାଭ ରଖି ଏହାକୁ ଔଷଧ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ କରିଥାନ୍ତି ।

↓

ଔଷଧ କମ୍ପାନୀ : ଗୟା, ରାଞ୍ଚି, ଜବଲପୁର,ଭୋପାଳ, ବିଳାସପୁର ଏବଂ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥିତ ଔଷଧ କମ୍ପାନୀମାନେ ଏହାକୁ କିଲୋପିଛା ୪୦ ରୁ ୬୦ ଟଙ୍କା ଦରରେ କ୍ରୟ କରିଥାନ୍ତି ।

ବଡ ହରିଡା ବ୍ୟବସାୟ ଧାରା

ପ୍ରାଥମିକ ସଂଗ୍ରହକାରୀ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ କିଲୋପିଛା ୧.୫୦ ରୁ ୨ ଟଙ୍କା ଦରରେ ବିକ୍ରୟ କରିଥାଏ

↓

କ୍ଷୁଦ୍ରବ୍ୟବସାୟୀ କିଲୋପିଛା ୫୦ ପଇସା ଲାଭରଖି ବଡ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ବିକ୍ରି କରିଥାଏ । ଏହି ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ହରିଡା ମହଜୁଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କିଛି ଲାଭ ରଖି ଅମ୍ବିକାପୁର, ରାୟପୁର ଏବଂ ଧମତରୀଠାରେ ଥିବା ବଡ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ କରିଥାନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ସେମାନେ ନିଜେ ବିକ୍ରୟ କରିଥାଆନ୍ତି ।

↓

ବଡ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ଏହାକୁ କାନପୁରଠାରେ ଥିବା ଚମଡା କାରଖାନାକୁ ବିକ୍ରି କରିଥାଆନ୍ତି ।

↓

କାନପୁରଠାରେ ଥିବା ଚମଡା କାରଖାନାଗୁଡିକ ଏଥିରୁ ଟ୍ୟାନକ୍ ଏସିଡ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ହରିଡାର ମୂଲ୍ୟ:

ଗତ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରେ ଛତିଶଗଡରେ ହରିଡାର ଆମଦାନୀ ଓ ବିକ୍ରୀମୂଲ୍ୟ

ବର୍ଷ	ଆମଦାନୀର ମୂଲ୍ୟ	ବିକ୍ରୀମୂଲ୍ୟ
୧୯୯୬-୯୭	୧୭୦	୪୬୯
୧୯୯୭-୯୮	୨୦୦	୯୭୭
୧୯୯୮-୯୯	୩୦୦	୭୦୯.୫୫
୧୯୯୯-୦୦	୫୫୦	୬୮୩.୪
୨୦୦୦-୦୧	୩୦୦	୪୦୩

ଟି.ଡି.ସି.ସି. ଓ ଓ.ଏଫ୍.ଡି.ସି. ଦ୍ୱାରା ଓଡିଶାରେ ହରିଡା ସଂଗ୍ରହ ଓ ବିକ୍ରୀ ମୂଲ୍ୟ

ଓ.ଏଫ୍.ଡି.ସି. ଦ୍ୱାରା ସଂଗ୍ରହ

ଓ.ଏଫ୍.ଡି.ସି. ବର୍ଷ ୧୯୯୧-୯୨ରେ ୪.୫୫ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ହରିଡା ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲା, ଯାହାର ବିକ୍ରି ମୂଲ୍ୟ ୧୩୦୮ ଟଙ୍କା ଥିଲା । ସେହିପରି ୧୯୯୨-୯୩ ରେ ୭୭.୩୬ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଓ ୧୯୯୩-୯୪ ରେ ୫.୯୪ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ହରିଡା ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲା ।

ଟି.ଡି.ସି.ସି.ଦ୍ୱାରା ସଂଗ୍ରହ

ଟି.ଡି.ସି.ସି. ୧୯୯୯-୦୦ ବର୍ଷରେ ୨୨୯.୦୧ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ହରିଡା ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲା, ଯାହାର ବିକ୍ରି ମୂଲ୍ୟ ୧.୦୩ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଥିଲା । ଏବଂ ୨୦୦୦-୦୧ ରେ ୯୭୩.୭୬ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ହରିଡା ସଂଗ୍ରହ କରି ୪.୩୧ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରେ ବିକ୍ରୀ କରିଥିଲା ।

ଚଳିତ ବର୍ଷ ରାୟପୁର ବଜାରରେ ହରିଡାର ଦର

କିଲୋପ୍ରତି ଦର

୧-	ହାରାହାରିମାନର ହରିଡା	ଟ୨.୫୦
୨-	ଭଲମାନର ହରିଡା (ଜେ.୧)	ଟ୩.୫୦
୩-	ମଞ୍ଜିଛଡା ହରିଡା	ଟ୬.୦୦

ବିଶେଷ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ

୧- ବିକ୍ରେତା ହରିଡା ବୋଝେଇ କରିବା ଓ ଖଲାସ କରିବାର ମୂଲ୍ୟ ବହନ କରେ ।

୨- କ୍ରେତା ୪% ବିକ୍ରି କର ୦.୬ % ପ୍ରବେଶକର ଓ ୨% ମଣ୍ଡି କର ବହନ କରେ ।

କେତେକ ହରିଡା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ତାଲିକା

୧. ଜୟ କିଷନ ଅଗ୍ରୱାଲ
କଣ୍ଟାବାଞ୍ଜି- ୭୬୭୦୩୯
ବଲାଙ୍ଗୀର

୨. ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରସାଦ ଅଗ୍ରୱାଲ
ଖରିଆର, ନୂଆପଡ଼ା

୩. ଅବଦୁଲ ଗଫର ଖାନ୍
ବୋଡେନ, ନୂଆପଡ଼ା

୪. ରାମ କିଷନ ଅଗ୍ରୱାଲ
ଚୁଡାପଲ୍ଲି, ବଲାଙ୍ଗୀର

୫. ଅଶୋକ ଗୁପ୍ତା
ଖରିଆର ରୋଡ, ନୂଆପଡ଼ା

୬. ଅତୁଲ ଡୋଲାକିଆ
ଖରିଆର ରୋଡ, ନୂଆପଡ଼ା

୭. ମୁନ୍ନା ଜେନ୍
ଉମରକୋଟ, ନବରଙ୍ଗପୁର

୮. ମେସର୍ସ ବି.ଏଲ୍. ଗୋଏଲ୍
କଣ୍ଟାବାଞ୍ଜି - ୭୬୭୦୩୯
ବଲାଙ୍ଗୀର

୯. ମୃତ୍ତିକା ରିର୍ସୋସେସ୍ ପ୍ରା.ଲି.
ପ୍ଲଟ ନଂ-୪୨୪,ସହିଦ ନଗର
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭
ଫୋନ୍-୦୬୭୪ ୨୫୧୭୮୯୭

୧୦. ମେସର୍ସ ଜୈନ ହର୍ବସ୍
ଏଣ୍ଟରପ୍ରାଇଜେସ୍
ରାଜେଶ୍ୱରୀ ରୋଡ୍
ଶିବପୁରୀ (ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ)

୧୧. ଦି ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ହର୍ବସ୍ ଏଣ୍ଡ ରିସର୍ଚ୍ଚ
ଏଣ୍ଡ ସପ୍ଲାଇ କମ୍ପାନୀ
ପୋଷ୍ଟ ବକ୍ସ ନଂ - ୫
ଶାରଦା ନଗର
ଶାହାରଣପୁର - ୨୪୭୦୦୧
ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ

୧୨. ସିଦ୍ଧାୟୁ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ରିସର୍ଚ୍ଚ
ଫାଉଣ୍ଡେସେନ୍ ପ୍ରା.ଲି.
ବୈଦ୍ୟନାଥ ହାଉସ୍
୨୦, ଗ୍ରେଟ୍ ନାଗ୍ ରୋଡ୍
ନାଗପୁର - ୪୬୦୦୦୯

୧୩. ମେସର୍ସ ସାଲେମ୍ କାଦୁକାଇ
ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍ - ୪୫, ମାଇଲନ୍ ଚାଣ୍ଡାଇ
ଟ୍ରିଚି - ୬୨୦୦୦୮
ତାମିଲନାଡୁ

୧୪. ମେସର୍ସ ଅଶୋକ ଟ୍ରେଡ଼ିଙ୍ଗ୍ କମ୍ପାନୀ
ଷ୍ଟେସନ୍ ରୋଡ୍,
ଧମତରି - ୪୯୩୭୭୩
ଛତିଶଗଡ଼

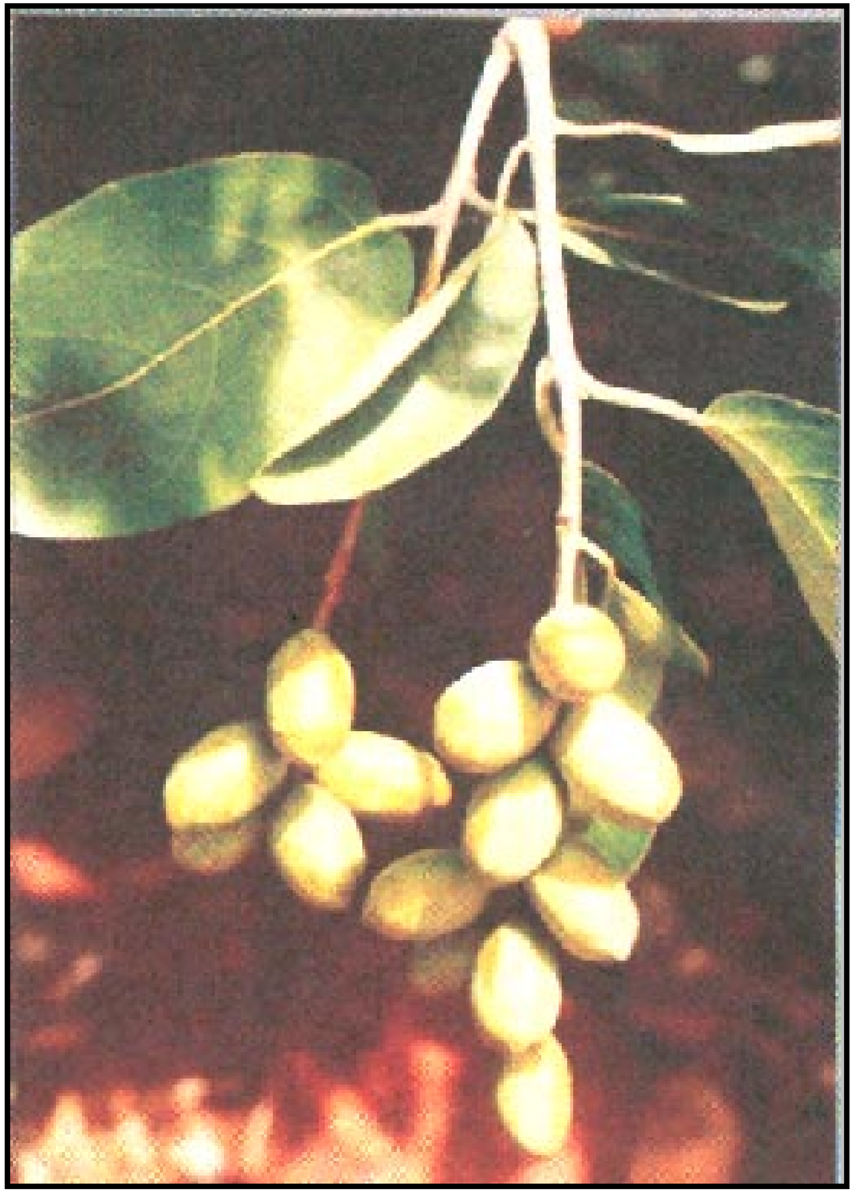

ଆର୍.ସି.ଡ଼ି.ସି.
୪୨୪, ଶହୀଦ ନଗର
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭
ଫୋନ୍ - (୦୬୭୪) ୨୫୧୦୯୮୫/୨୫୧୭୮୯୭
www.banajata.org

ବଲାଙ୍ଗୀର ଅଫିସ୍
ଆର୍.ସି.ଡ଼ି.ସି.
ପ୍ୟାଲେସ୍ ଲାଇନ୍, ବଲାଙ୍ଗୀର
ଫୋନ୍ - ୦୬୬୫୨ - ୨୩୪୮୪୨

ଡାବୁ ଗାଁ ଅଫିସ୍
ଆର୍.ସି.ଡ଼ି.ସି.
ଡାବୁଗାଁ, ନବରଙ୍ଗପୁର
ଫୋନ - ୦୬୮୬୭ - ୨୫୫୫୧୮

ରାୟପୁର ଅଫିସ୍
ଆର୍.ସି.ଡ଼ି.ସି.
ଶଙ୍କର ନଗର, ରାୟପୁର
ମୋବାଇଲ୍ - ୯୪୩୭୦- ୫୪୯୦୯

ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୩

ଜନସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆର୍.ସି.ଡ଼ି.ସି.ଦ୍ୱାରା
ସଙ୍କଳିତ ଓ ବିତରିତ

ହରିଡା